

SLAVNÉ HLAVY

BOJOVALY S MIGRÉNOU A PŘESTO ZMĚNILY SVĚT

SIGMUND FREUD: OTEC PSYCHOANALÝZY, VĚZEŇ BOLESTI

Sigmund Freud (1856–1939) byl jednou z nejvlivnějších osobností moderní vědy. Jeho jméno se stalo synonymem pro psychoanalýzu, metodu, která změnila pohled na člověka, sny, sexualitu i psychické poruchy.

STUDIUM

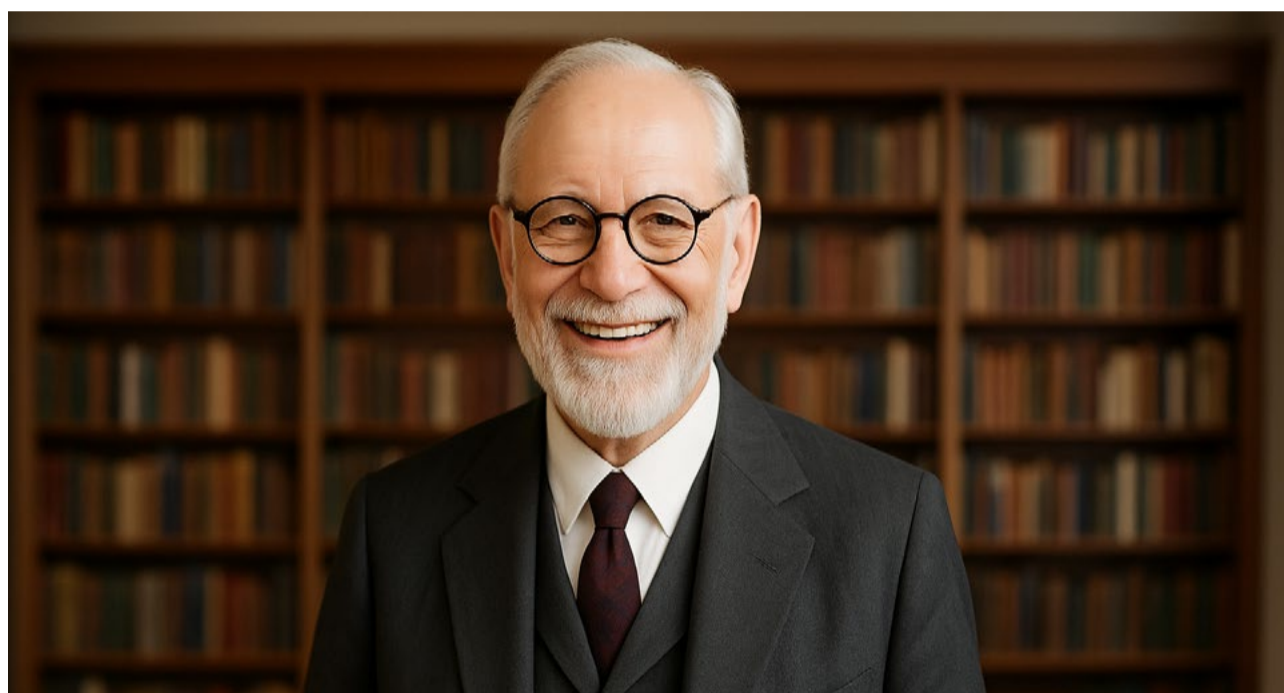
Narodil se v Příboře na Moravě do rodiny židovského obchodníka. V dětství byl zvědavý a vášnivý čtenář. Rodina se brzy přestěhovala do Vídně, kde Freud vyrůstal a kde také strávil většinu života. Studoval medicínu a původně chtěl být neurologem. Fascinoval ho mozek a nervová soustava, ale postupně se více a více zajímal o psychické procesy.

EXPERIMENTY S KOKAINEM

Freud byl mužem své doby i vizionářem. V 80. letech 19. století experimentoval s kokainem, který tehdy považoval za „záračný lék“ proti únavě, depresi i bolesti hlavy. Napsal o něm nadšené články a doporučoval ho i kolegům. Později si uvědomil jeho nebezpečí a litoval, že pomohl rozšířit látku, která mnohé přivedla k závislosti.

ŽIVOT S MIGRÉNOU A NEMOCEMI

Migrény a bolesti ho pronásledovaly celý život. Byl vášnivým kuřákem doutníků, někdy jich

denně vykouřil přes dvacet, což vedlo k rakovině čelisti. Od roku 1923 prodělal více než 30 operací a poslední roky žil s umělou protézou čelisti. Přesto psal, přednášel a vedl své pacienty.

DÍLO, KTERÉ ZMĚNILO KULTURU

Jeho díla: Výklad snů (1900), Psychopatologie všedního dne (1901), Totem a tabu (1913), Nepohodlí v kultuře (1930), zásadně ovlivnila psychologii, filozofii i literaturu. Freud byl ale

i kontroverzní: jeho teorie o sexualitě dětí či oedipovském komplexu vyvolávaly pohoršení. Přesto dodnes inspirují.

EXIL A POSLEDNÍ ROKY

Když v roce 1938 přišli do Rakouska nacisté, musel Freud jako Žid emigrovat do Londýna. Tam o rok později zemřel, unavený nemocí, operacemi a bolestmi, ale stále aktivní duchem.

Rozhovor: Migréna je hlas mého nevědomí

Pane Freude, jste známý jako zakladatel psychoanalýzy. Ale jak se zakládá nová věda s bolestí hlavy?

Těžko. Migréna je tyran. Někdy jsem musel práci odložit, někdy jsem psal v přestávkách mezi bolestí. Věřil jsem, že bolest má svůj význam, že i tělo nám posílá skryté poselství, stejně jako sny. Možná proto jsem tolik hledal smysl i tam, kde jiní viděli jen chaos.

Experimentoval jste s kokainem. Bylo to i kvůli migrénám?

Ano. Věřil jsem, že jsem našel lék. Psával jsem nadšeně o jeho účincích, zbavoval únavy, bolesti, dodával energii. Ale ukázalo se, že to byla iluze. Kokain vzal více, než dal. Dodnes mě tíží, že jsem jeho užívání doporučil jiným.

Kouřil jste přes dvacet doutníků denně. Pomáhalo to?

Věřil jsem, že ano. Doutník byl mým společníkem při psaní, při přemýšlení. Ale vím, že mi zničil čelist a přinesl rakovinu. Je to paradox, hledal jsem úlevu a místo toho jsem si přidělal utrpení.

Jak se pracuje s pacienty, když vás trápí bolest?

Naslouchání je náročné i pro zdravého. Ale bolest mě učila trpělivosti. Nutila mě zpomalit a soustředit se. Když člověk nemůže mluvit příliš, naučí se více naslouchat. Možná právě migréna udělala z mé praxe to, čím byla.

Měla migréna vliv na vaše teorie?

Určitě. Migréna je jako sen, nesmyslná, drásavá,

ale přesto v ní lze najít vzorec. Naučila mě hledat skrytý význam v utrpení. Stejně jako jsem hledal význam ve snech pacientů.

Byl jste často obviňován z přílišné posedlosti sexualitou. Měla nemoc vliv i na toto?

Možná. Když je tělo oslabené, když cítíte bolest, uvědomujete si, jak moc nás ovládají pudy a touhy. Sexualita není jen rozkoš, je to energie života. A nemoc ji činí ještě patrnější.

Jak jste zvládal roky operací a rakovinu čelisti?

Těžce. Protéza čelisti mi bránila jíst i mluvit. Bolest byla stálá. Ale práce mi dávala smysl. Dokud jsem mohl psát, dokud jsem mohl analyzovat, měl jsem pocit, že ještě žiji.

Pane Freude, mnoho lidí říká, že vaše teorie jsou příliš odvážné nebo dokonce skandální.

Jak jste se vyrovnával s kritikou?

Kritika byla neustálá, ale já jsem ji bral jako důkaz, že jsem otevřel dveře, které lidé raději nechávali zavřené. Když mluvíte o snech, nevědomí nebo sexualitě dětí, lidé se brání. Ale právě odpor ukazuje, že se dotýkáte něčeho podstatného.

Kdybyste měl dnes možnost znovu začít, změnil byste něco ve své práci nebo životě?

Možná bych byl opatrnější s kokainem a doutníky, to ano. Ale jinak ne. Migréna i bolest mě formovaly. Naučily mě trpělivosti a daly mi čas přemýšlet. Bez nich bych možná nikdy nevytvořil psychoanalýzu.

Co byste poradil dnešním lidem s migrénou?

Nehleďte jen utišení. Ptejte se, proč je bolest tady. Tělo i duše jsou spojeny. Migréna není jen nepřítel, je to signál. Možná ne vždy srozumitelný, ale hodný naslouchání.

FREUDOVY TIPY NA MIGRÉNU

1. DOUTNÍK JAKO ÚTĚCHA

Kouřil jsem víc, než by kdo doporučil. Doutník byl mým společníkem, když bolest hlavy neustupovala. Věřil jsem, že mi dává klid i když mě nakonec stál zdraví.

2. ZAPISOVÁNÍ SNŮ A MYŠLENEK

Když mě bolela hlava, často jsem se ponořil do vlastních snů. Zapisoval jsem si je, protože

i bolest může něco sdělovat, pokud ji dokážeme číst.

3. KOKAIN? NIKDY VÍCE

Byl jsem nadšený z jeho účinků, ale mýlil jsem se. Naučil jsem se, že žádný „záračný prášek“ bolest nevymaže, jen ji promění v jiný druh utrpení.

4. ODPOČINEK V TICHU

Naučil jsem se zavřít oči, vypnout svět a naslouchat vlastnímu nitru. V temné místnosti bolest nebyla menší, ale já ji dokázal lépe snést.

5. ROZHOVOR

Když mluvím a naslouchám, bolest dostává jiný rámeček. Je to, jako bych ji sdílel a tím trochu oslaboval.

Královská cesta do nevědomí

Pro Sigmunda Freuda byly sny klíčem k duši. V roce 1900 vydal knihu Výklad snů (Die Traumdeutung), která se stala jeho životním dílem. Tvrdil v ní, že sny nejsou náhodné, ale že v nich pracuje nevědomí — skryté touhy a konflikty, které se jinak neodvažujeme vyslovit. Freud rozlišoval zjevný obsah snu (to, co si pamatujeme) a skrytý obsah (to, co sen skutečně znamená). Například sen o cestě vlakem mohl být podle něj přáním uniknout nebo symbolickým vyjádřením sexuality.

Migrény a bolesti hlavy, které Freuda trápily, mu paradoxně dávaly více času na pozorování vlastních snů. Psával si je do deníků a analyzoval, co odrážejí. Věřil, že sny jsou „královskou cestou do nevědomí“, a že každý z nás v sobě nosí drama, které se v noci odhaluje. Freudova teorie snů byla přijata s kontroverzí. Někteří ji označovali za fantazii, jiní ji považovali za geniální vhled. Ať už s ní souhlasíme, nebo ne, sny se díky Freudovi staly seriózním předmětem vědy i kultury.

Zázračný lék, který se změnil v prokletí

V 80. letech 19. století se Freud seznámil s látkou, o které věřil, že vyřeší mnoho lidských potíží: kokainem. V roce 1884 vydal studii Über Coca, kde tento bílý prášek oslavoval jako prostředek proti únavě, depresím i bolesti hlavy. Doporučoval ho pacientům, kolegům a dokonce přátelům.

Freud byl přesvědčený, že kokain může být moderním všelékem. Doufal, že pomůže i jeho příteli Ernstu von Fleischl-Marxowovi, který trpěl silnou závislostí na morfinu. Bohužel výsledkem byla jen nová závislost, tentokrát na kokainu. Freud byl touto tragédií zdrcen.

Sám kokain užíval, když hledal úlevu od migrén a deprese. Popisoval, že mu dodává energii, zlepšuje náladu a čistí hlavu. Brzy se ale ukázalo, že jeho „zázračný lék“ má i stinné stránky: nespavost, závislost a psychické zhroucení. Později Freud litoval, že se kokainu tak hlasitě zastával. Přesto zůstává tato kapitola důležitou připomínkou: i velcí myslitelé se mohou mýlit. Freudův omyl měl cenu v lidských životech, ale zároveň otevřel diskusi o zodpovědnosti vědců za své objevy.

Doplňovačka

V tajence vyjde Freudova známá kniha, bez diakritiky.

Část psychiky – naše myšlenky, vnímání a rozhodování.

Řecky „duše“.

Látka, kterou Freud zkoumal jako „zázračný lék“.

Psychosexuální energie.

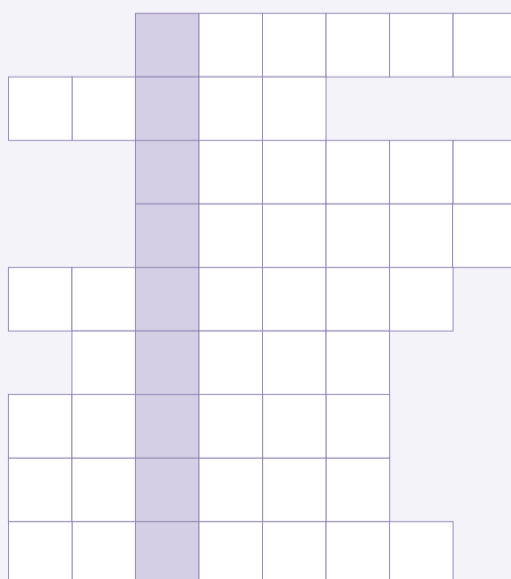
Metoda, kterou založil.

Příjmení jeho odpadlého žáka.

Vtíravé myšlenky, nápady, nebo nutkání k jednání.

Město, kam emigroval v roce 1938.

Duševní porucha.

Tajenka: Výklad snů